

AJAN HAASTEET AMMATTIKORKEAKOULU- OPETTAJUUDELLE

Merja Harmoinen

**Kehittämishankeraportti
Helmikuu 2009**

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) Harmoinen Merja	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 10	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____ saakka	
Työn nimi Ajan haasteet ammattikorkeakouluopettajuudelle		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakorkeakoulu,		
Työn ohjaaja(t) Laitinen- Väänänen, Sirpa		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä Artikkeli on kokemusperäinen pohdinta tiedekorkeakoulun jatko - opintojen suorittamisen mukanaan tuomasta osaamisesta ja sen hyödyntämisestä uudenaikaisessa ammattikorkeakouluopettajuudessa. Keskeisessä asemassa ovat tutkimus- ja kehittämistoiminnan asettamat osaamisvaatimukset ja opettajan kyvyt vastata niihin. Artikkelissa pohditaan myös tiedekorkeakoulun tohtoritutkinnon ja mahdollisen ammattikorkeakoulun tohtoritutkinnon hyödynnettävyyttä ammattikorkeakouluopettajan työssä.		
Avainsanat (asiasanat) Ammattikorkeakoulut, opettajuus, tutkimus- ja kehittämistoiminta, jatko-opiskelu		
Muut tiedot		

Author(s) Harmoinen Merja	Type of Publication Development project report	
	Pages 10	Language Finnish
	Confidential ☐ Until _____	
Title The challenges of time for a teacher in University of Applied Sciencis		
Degree Programme Vocational Teacher Education		
Tutor(s) Laitinen- Väänänen, Sirpa		
Assigned by		
Abstract <p>This article is an empirical discussion about postgraduate studies and a competence, which they give to post-graduate. There is also a discussion, how to piggyback studies as a fresh teacher in the University of Applied Sciencis. In the focus there are the competence requirements by research and development and the teacher's talents to answer to them. It is discussed also differences to piggyback doctoral degree, which is graduated in University or in University of Applied Sciences. There are two standpoints to look an issue. The first is student's standpoint and the second is regional one. There is not yet possible to graduate doctoral degree in the University of Applied Sciences in Finland and there is only an idea in this article.</p>		
Keywords University of Applied Sciencis, teacher, postgraduate, research and development		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 TAUSTA.....	2
2 TUTKIMUS- JA KEHITYSTOIMINTA JA AMMATTIKORKEAKOULUOPETTAJUUS.....	3
3 OPETTAJAN OMIEN JATKO- OPINTOJEN NIVELTYMINEN OSAKSI TUTKIMUS- JA KEHITYSTAITOJA.....	5
4 POHDINTA	7
LÄHTEET.....	10

Tämän katsauksen tarkoituksena on pohtia, miten ammattikorkeakouluopettajuus ja tieteelliset jatko - opinnot keskustelevat keskenään. Tuottavatko jatko-opinnot sellaista osaamista ja taitoja, joita ammattikorkeakouluopettaja tarvitsee ja voi hyödyntää jokapäiväisessä työssään? Tarkastelen aihetta kirjallisuuden avulla ja omaa kokemustani reflektoiden.

1 TAUSTA

Koulutus on kiinteä osa poliittista, taloudellista, sosiaalista ja sivistyksellistä todellisuutta. Se kuvastaa aikaansa ja toimii vuorovaikutuksessa muun yhteiskunnan kanssa. (Lehtisalo & Raivola 1999, 283.) Opetusta ohjaavat lait ja asetukset varmistavat osaltaan sen, että ammattikorkeakouluopetus on koko valtakunnassa mahdollisimman yhdenmukaista ja että se vastaa yhteiskunnan muuttuviin vaatimuksiin. (L 2003/351; A 2003/952.)

Perinteisesti ammattikorkeakoulun opettajan keskeinen osaamisalue on ollut pedagoginen osaaminen (Auvinen, Grönroos, Hilli, Hirvonen, Hyrkkänen & Mäntylä 2008, 44). Ammattiopettajan työn luonne on kuitenkin muuttunut 1990 – luvun alun oman ammattiaineensa hallitsevasta opettajajohtoista pedagogiikkaa käyttävästä opettajasta opiskelijalähtöiseksi opiskelijoiden ohjaajaksi, asiantuntijayhteisön jäseneksi, kansainvälisen verkostoyhteisön hallitsevaksi työelämän kehittäjäksi ja yhteiskunnalliseksi vaikuttajaksi. Tämä muutos on vaatinut opettajilta itseltään oivalluksen siitä, että opettajan työn ydin uudistuu ja vastatakseen muutokseen opettajien täytyy kehittää oman osaamistaan vastaamaan uusiin haasteisiin ja käyttää omia henkilökohtaisia ominaisuuksia uudella tavalla. (Auvinen 2006.) Uudistuneessa opettajuuskäsityksessä opettaja nähdään kanssaoppijana, pedagogisena asiantuntijana, asiantuntijuuden jakajana, koordinaattorina, organisoijana, kehittäjänä ja tutkijana sekä tutorina ja mentorina. Opettajalta itseltään tämä muutos vaatii rohkeutta ja uskallusta sekä entisestä opettajuudesta poisoppimista, asennemuutosta ja sitoutumista. (Koistinen & Vuokila - Oikkonen 2008, 136.)

2 TUTKIMUS- JA KEHITYSTOIMINTA JA AMMATTIKORKEAKOULUOPETTAJUUS

Tilastokeskus määrittelee tutkimus- ja kehittämistoiminnan (T&K-toiminta) systemaattiseksi toiminnaksi tiedon lisäämiseksi ja tiedon käyttämistä uusien sovellusten löytämiseksi. Tutkimus- ja kehittämistoiminnalla tarkoitetaan systemaattista toimintaa tiedon lisäämiseksi. Kriteerinä on, että toiminnan tavoitteena on jotain olennaisesti uutta. Tutkimus- ja kehittämistoimintaan sisällytetään perustutkimus, soveltava tutkimus sekä kehittämistyö. Perustutkimuksella tarkoitetaan sellaista toimintaa uuden tiedon saavuttamiseksi, jonka ensisijaisena tavoitteena ei ole käytännön sovellus. Soveltavalla tutkimuksella tarkoitetaan puolestaan sellaista toimintaa uuden tiedon saavuttamiseksi, joka nimenomaan tähtää tiettyyn käytännön sovellutukseen. Tuote- ja prosessikehityksellä (kehittämistyöllä) tarkoitetaan systemaattista toimintaa tutkimuksen tuloksena ja/tai käytännön kokemuksen kautta saadun tiedon käyttämiseksi uusien aineiden, tuotteiden, tuotantoprosessien, menetelmien ja järjestelmien aikaansaamiseen tai olemassa olevien olennaiseen parantamiseen (Tilastokeskus 2008).

Ammattikorkeakouluopettajalta edellytetään laissa tieteeseen perustuvaa opetusta (L 2003/351). Ammattikorkeakouluopettajan työssä tutkimuksen korostaminen tarkoittaa sitä, että opettajien tulisi pystyä hallitsemaan opetusalaansa ajankohtaisimman tiedon lisäksi myös tiedon tuottamisen taidot sekä opettamaan opiskelijoille valmiuksia arvioida ja soveltaa tutkittua tietoa (Laurinkari 2004, 45). Ammattikorkeakoulussa ja tiedekorkeakoulussa tehdyissä tutkimuksissa on eroa, joka ilmenee siten, että ammattikorkeakoulun tuottaman tutkimuksen tulisi olla suoraan sovellettavissa ammatilliseen työkontekstiin (Suhonen 2006, 153). Auvinen ym. (2008, 43) viittaavat Virkkusen ja Ahosen (2007) näkemyksiin ammattikorkeakoulujen kehittämishaasteista, joissa ammattikorkeakoulun kolme tehtävää: opetus, aluekehitys ja tutkimus- ja kehitystyö integroituvat ja tuottavat tehokkaasti uutta osaamista ja innovaatioita. Ammattikorkeakoulun tehtävät edellyttävät, että sen toimijat ovat osaavia oppimisen edistämässä, mutta myös työn ja työelämän kehittämisessä sekä aluekehittämisessä.

Tarkastelen seuraavassa ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystoimintaa kahden aiheeseen kohdistuneen, mutta erilaisen näkökulman omaavan tutkimuksen perusteella. Suhonen (2008) on tutkinut ammattikorkeakoulun opettajien käsityksiä tutkivasta ja kehittävästä työotteesta. Auvinen ym. (2008) tekivät ammattikorkeakoulun henkilöstölle tutkimus- ja kehitystoimintaan liittyvän osaamiskartoituksen.

Suhosen tutkimuksen (2008) mukaan tutkivan ja kehittävän työotteen käyttö todettiin välttämättömäksi työelämän ja siinä tapahtuvien nopeiden muutosten takia. Opettajien mielestä tutkiva ja kehittävä työote oli osa ammattikorkeakoulupedagogiikkaa ja opettajuutta, ei niinkään tutkimus- ja kehitystyön osa. Opettajien käsitykset tutkivasta ja kehittävästä työotteesta muodostuivat yksilöllisestä työotteesta, yhteisöllisestä työotteesta ja didaktisesta työotteesta. Yksilöllinen työote käsitti refektiivisen ja toiminnallisen työotteen. Yksilöllisissä käsityksissä opettajat tarkastelivat tutkivaa ja kehittävää työotetta omasta henkilökohtaisesta näkökulmastaan. Yhteisöllinen työote muodostui työyhteisössä tapahtuvasta yhteisestä reflektoinnista ja yhteistyöstä. Yhteisöllisessä näkökulmassa korostui siis työyhteisöllinen ja vuorovaikutteinen työtapana. Nämä molemmat käsitykset saattoivat sisältyä samojen opettajien käsityksiin. Didaktiseen työotteeseen kuuluivat puolestaan opetussisällöllinen ja opetusmenetelmällinen osuus. Didaktisen työotteen omanneet opettajat pohtivat, kuinka he saisivat opiskelijat omaksumaan tutkivan ja kehittävän työotteen. Haastatteluista ilmeni myös ristiriita opettajien henkilökohtaisten asenteiden, osaamisen, kokemuksen, ja olemassa olevien aika- ja muiden mahdollisuuksien sekä toisaalta ulkoa, joko lainsäädännöstä, ammattikorkeakoulun johdolta, käytännön työelämästä tai yhteiskunnallisista paineista tulevien vaateiden välillä. (Suhonen 2006, 158, 163 - 165; Suhonen 2008.)

Auvinen ym. (2008, 67) toteuttivat ammattikorkeakoulun henkilöstölle tutkimus- ja kehitysoaamista käsittelevän kyselyn. Tämän osaamiskartoituksen perusteella tutkimus- ja kehitysoaamisen profiileiksi rooleittain muodostuivat ammatillinen sisältöosaaminen, asiakkuuden hallintaosaaminen, innovaatio- ja kehittämisosaaminen, opetus- ja ohjausosaaminen, verkosto- ja viestintäosaaminen, kansainvälisyysosaaminen sekä projekti-/ hankeosaaminen. Näiden profiilien painotukset vaihtelivat sen mukaan, oliko vastaajalla kokemusta T&K työskentelystä

alueellisella, kansallisella vai kansainvälisellä tasolla. Tämän kyselyn mukaan tärkeimpiä tutkimus- ja kehitystoiminnan kehittämiskohteita ovat hanke- ja projektiosaamisen vahvistaminen erityisesti opetushenkilöstön osalta sekä kansainväliseen hanketoimintaan ja rahoituksen hakemiseen liittyvien valmiuksien parantaminen. Muut tärkeät kehittämiskohteet liittyvät palvelujen tuotteistamiseen, hinnoitteluun ja markkinointiin sekä tulosten julkaisemiseen, kirjoittamiseen ja tulosten levittämiseen. (Auvinen ym. 2008, 65 - 67.)

3 OPETTAJAN OMIEN JATKO- OPINTOJEN NIVELTYMINEN OSAKSI TUTKIMUS- JA KEHITYSTAITOJA

Miten jatko- opintojen tuoma asiantuntijuus ja osaaminen vastaavat tutkimus- ja kehitystoiminnan vaatimukseen? Millaista osaamista ja asiantuntijuutta opiskelija hankkii tohtoroitumisessa itselleen? Suorittaessaan tieteellisiä jatko-opintoja opiskelijan päämääränä on kouluttautua itsenäiseksi oman tutkimusalanensa tutkijaksi ja asiantuntijaksi. Opintojen aikana hän saavuttaa valmiudet soveltaa kriittisesti tieteellisen tutkimuksen menetelmiä ja luoda uutta tieteellistä tietoa. Jatko-opintojen aikana, käytännössä tekemällä väitöskirjaansa, opiskelija oppii ideoimaan, suunnittelemaan ja toteuttamaan huomattavan laajan tutkimusprosessin sekä toimimaan tutkimuseettisesti korkeatasoisesti tutkimustyötä tehdessään. Väitöskirjaa puolustetaan julkisesti väitöstilaisuudessa, jolloin opiskelija joutuu perustelemaan omia valintojaan tieteellisesti ääneen sekä tiedeyhteisölle että asiasta kiinnostuneelle kansalliselle ja kansainväliselle yleisölle. Myös julkinen media huomioi yhteiskunnallisesti kiinnostavat väitöskirjatutkimukset julkaisemalla aiheesta haastatteluja ja artikkeleita. Opiskelija osoittaa opintojen aikana myös kykynsä tuottaa uutta, laaja-alaista tutkimustietoa, jota hän pyrkii kirjoittamaan ja julkaisemaan sekä kotimaisissa että kansainvälisissä korkeatasoisissa tieteellisissä julkaisuissa. Tieteellisen työskentelyprosessin kuluessa opiskelija oppii omassa tiedeyhteisössään yhteistyötaitoja, joiden avulla hän kykenee kommunikoimaan omasta tutkimusalanansa vertaisryhmissä, laajemmassa tutkimusyhteisössä ja yhteiskunnallisesti. Jatko-

opintojen aikana saavutetut valmiudet muodostavat perustan edistää tietoyhteiskunnan teknologista, sosiaalista tai kulttuurista edistymistä sekä akateemisessa että ammatillisissa yhteyksissä. (Kuopion yliopisto 2008; Tampereen yliopisto 2009.)

Tutkimussuunnitelmavaiheessa jatko- opiskelijan on tärkeintä, paitsi oivaltaa tutkimuksen tarkoitus, myös osata perustella se omassa tiedeyhteisössä määrättyjen tieteellisten kriteerien mukaisesti. Suunnitteluvaihe on usein hidas ja kärsivällisyyttä vaativa, koska suunnitelmaa laadittaessa on otettava huomioon hyvin monenlaisia seikkoja. Suunnitteluvaiheessa minulle kirkastui muun muassa tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen merkitys sekä toteutuksen aikataulut ja rahoitussuunnittelun tärkeys. Tutkimussuunnitelmaa kirjoittaessa katosi viimeistään tieteellisen kirjoittamisen vaikeatajuisuuden harha, sillä kirjoitetun tutkimussuunnitelman tulee olla tutkimukseen liittyvät ydinasiat selkeästi esille tuova, tutkimusnäyttöön perustuva, napakka ja helposti luettava esitys. Kaikki nämä ovat seikkoja, joille käytännön työssä on käyttöä muun muassa opiskelijoiden opinnäytetöiden ohjauksessa. Myös tutkimus- ja kehitystyön raportointi- ja julkaisuvaiheessa tarvitaan selkeää kirjallista esitystaitoa.

T&K toiminnan kehittämisalueisiin ammattikorkeakoulussa kuuluu myös henkilöstön palvelujen tuotteistamiseen, hinnoitteluun ja markkinointiin liittyvien taitojen parantaminen ovat taloudenpitoon liittyviä taitoja, joita omasta tutkimusalasta ja tutkimuskohteesta riippuen voi myös harjoitella jatko- opinnoissa. Rahoitussuunnitelman laatiminen ja rahoituksen hakeminen mahdollista tutkijavapaata varten oli kokemus, josta minulla on myös onnistumisen elämys. Olennaisimpia seikkoja rahoituksen hakemisessa hakuaikojen seurannan lisäksi, on hakuohjeiden seuraaminen tarkasti. Rahoittajat vaativat usein tiiviitä perusteluja tutkimuksen tarkoituksesta pohtiessaan omasta näkökulmastaan rahoituksen myöntämistä. Jatko - opiskelijalle tämä tarkoittaa usein jo tehdyn tutkimussuunnitelman kirjoittamista entistä tiiviimmin ja perustellummin. Myös anottavaa rahamäärää joutuu miettimään tarkasti ja realistisesti. Millä rahamäärällä pystyn kattamaan vuoden opintovapaan kulut tai, kuinka paljon konferenssimatkaan tarvitaankaan rahaa? Rahoituksen hakuprosessi on sovellettavissa T&K -toimintaan liittyviin hankehakemuksiin, joissa hankkeen perusteluille, rahamäärille ja aikatauluille on varattu tilaa vain ydinasioiden tiiviille esittämiselle.

Itse korostaisin vielä yhteistyötaitojen merkitystä niin jatko-opinnoissa kuin uudenlaiseen opettajuuteen sisältyvässä ammattikorkeakoulujen T&K -toiminnassa. Tutkijakammiossa ei ole yksinäistä vaan vuorovaikutteinen kanssakäyminen sidosryhmien kanssa on tutkimustyön onnistumisen perusedellytys. Jatko- opintojen aikana yhteistyötaidot kehittyvät muun muassa ohjaussuhteessa väitöskirjan ohjaajien kanssa sekä samoilla kursseilla olevien jatko-opiskelijoiden kanssa.

4 POHDINTA

Tämän artikkelin tarkoituksena oli pohtia, miten ammattikorkeakouluopettajuus ja tieteelliset jatko- opinnot ja keskustelevat keskenään. Tuottavatko jatko-opinnot tuottavat sellaista osaamista ja taitoja, joita ammattikorkeakouluopettaja tarvitsee ja voi hyödyntää jokapäiväisessä työssään? Verratessani jatko-opintojen mukanaan tuomaa osaamista Auvinen ym. (2008) tutkimus- ja kehittämistoiminnasta tekemän osaamiskartoituksen profiileihin, joita ovat ammatillinen sisältöosaaminen, asiakkuuden hallintaosaaminen, innovaatio- ja kehittämisosaaminen, opetus- ja ohjausosaaminen, verkosto- ja viestintäosaaminen, kansainvälisyysosaaminen sekä projekti-/ hankeosaaminen, näyttää siltä, että jatko- opiskelija hankkii itselleen osaamista, joka edesauttaa ja syventää tutkimus- ja kehittämistyössä tarvittavaa kriittistä ajattelua, itsenäisyyttä ja tutkimusmenetelmällistä osaamista. Osaamiskartoituksen alueet osoittavat myös, että ammattikorkeakouluopettajuus käsittää vankan teoriaosaamisen lisäksi taitoa soveltaa tarvittava tieto kulloinkin työn kohteena olevan käytännön toimintaympäristöön. Voidaankin pohtia sitä, onko tohtorintutkinnon suorittaneella henkilöllä riittävä osaamisen taso toteuttaa nimenomaan kehittämistoimintaan painottuvaa työskentelyä ammattikorkeakoulussa, jos hänellä on pelkästään opintojen tuoma tutkijan pätevyys eikä lainkaan käytännön työkokemusta ammattikorkeakoulun opettajuuden eri alueista.

Kysymykseen on vaikea vastata, koska kunkin opettajan henkilökohtaiset taidot ja persoona ovat myös olennaisia osia siinä, kuinka teoreettisen jatkokoulutuksen oppien soveltaminen käytännön opettajan työhön onnistuu. Ammattikorkeakouluissa suoritettavasta tohtorintutkinnosta on ollut tunnustelemaa puhetta julkisuudessa. Mitä

etuja uudella tutkinnolla voitaisiin saavuttaa suhteessa nykyiseen tiedekorkeakoulun tohtoriopintoihin? Pohdin jo aiemmin sitä, saako opiskelija tohtoriopinnoissa riittävän pätevyuden nimenomaan kehittämistyötä ajatellen ja arvelen, että ammattikorkeakoulun tohtoritutkinto voisi olla yksi vastaus tähän. Jos ammattikorkeakoulun tohtoritutkinto olisi tiedeyliopiston tohtorintutkintoa käytännön läheisempi, millä tarkoitan esimerkiksi opintoihin sisältyvää tutkimuksen tekemisen ohjattua harjoittelua alueellisissa tutkimushankkeissa, opiskelija olisi hankkinut jo opintojen aikana kokemusta tutkimuksesta, joka hyödyttäisi häntä itseään opiskelun aikana ja niiden jälkeen. Opiskelijoiden alueellisiin yrityksiin ja organisaatioihin kohdistuva tutkimustyö saattaisi olla eduksi aluekehitykselle, joka hyötyisi monipuolisesta soveltavasta tutkimuksesta omassa kehitystyössään. Lisähyötyä aluekehitykselle voisi koitua siitä, että opiskeluajalta tutuksi tullut yritys tai organisaatio houkuttelisi opiskelijaa jäämään sinne työhön ja hyödyttämään omalla osaamisellaan kehitystä. Myös ammattikorkeakoulun opiskelijoiden tutkimuksen tekemiseen liittyvä opettaminen ja opinnäyteiden ohjaaminen olisivat jo opiskeluvaiheessa opittuina erittäin hyödyllisiä käytännön taitoja tutkijalle. Hänen ei olisi välttämätöntä sijoittua ammattikorkeakoulun palvelukseen, mutta hän voisi hyödyttää taitoja työelämän ja opetuksen yhteistyössä.

Opettajuuden muuttuminen itsensä kehittäjäksi ja kanssaoppijaksi lisää uudenlaista tasavertaista kumppanuutta opettajan, opiskelijoiden ja työelämäedustajien välille. Opettajalla on edelleen vastuu pedagogisesta asiantuntijuudesta ja pedagogisista ratkaisuista, mutta muuttuvaan opettajuuteen kuuluu asiantuntijuuden jakaminen muun muassa opiskelijoiden ja työelämän edustajien kanssa. (Koistinen & Vuokila-Oikkonen 2008, 134). Edellä esitetty tasavertainen kumppanuus on alue, jossa opettajuus ilmenee uudella ja persoonallisella tavalla erilaisissa oppimisympäristöissä ja työelämäyhteistyössä. Tämä saattaa olla myös vaikein uudistumisen alue, koska opettaja joutuu luopumaan opettajuuden suomasta pedagogin auktoriteettiasemasta ja toimimaan luovasti ja ennakkoluulottomasti. Kuinka jatko- opinnot pystyvät vastaamaan tähän vaateeseen, jossa kyseessä ovat hyvin pitkälti myös henkilökohtaiset ominaisuudet? Näkisin kuitenkin niin, että tieteellinen keskustelu moniammatillisissa ryhmissä lisää joustavuutta ja kykyä tarkastella asioita monipuolisesti, joka puolestaan edesauttaa yhteistyökykyä.

Uudenlainen opettajuus on hiipinyt on ammattikorkeakouluihin vähitellen, eikä opettaja selviä uusista vaatimuksista vain omin voimin ja entisen pätevyyden turvin. Uudenlainen opettajuus ja opettajuuden muuttuminen myös tästä eteenpäin, vaatii ammattikorkeakouluorganisaatiolta ja siten myös johtajuudelta, muutosjohtamisen taitoja sekä opettajille osoitettua henkilökohtaista tukea, oikeaan osunutta työnjakoa ja riittävää resursointia.

LÄHTEET

A 15.5.2003. Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista 2003/352. Viitattu 26.1.2009. Valtion säädöstietopankki Finlex. [Http://www.finlex.fi](http://www.finlex.fi), ajantasainen lainsäädäntö.

Auvinen, P. 2006. Yhteistyö saa ihmeitä aikaan. Teoksessa H. Kotila. (toim.) 2006. Opettajana ammattikorkeakoulussa. Helsinki: Edita, 27 - 41.

Auvinen, P., Grönroos, E., Hilli, Y., Hirvonen, E., Hyrkkänen, U. & Mäntylä, R. 2008. Ammattikorkeakoulun henkilöstön tutkimus- ja kehittämistoiminnan osaaminen. Teoksessa A. Jaroma. (toim.) 2008. Virtaa verkostosta. Tutkimus- ja kehitystyö osana ammattikorkeakoulujen tehtävää, amk - tutka kehittämisverkosto yhteisellä asialla. Mikkelin ammattikorkeakoulu. A. Tutkimuksia ja raportteja 36. Juvenes Print-Tampereen yliopistopaino Oy, 43 - 86.

Koistinen, P. & Vuokila-Oikonen, P. 2008. Opettajien käsityksiä työelämä oppimisympäristöistä. Teoksessa A. Töytäri- Nyrhinen (toim.) 2008. Osaamisen muutosmatkalla. Helsinki: Edita, 126 - 139

Kuopion yliopisto. 2008. Tieteellinen jatkokoulutus. Opinto-opas 2008 - 2009. Kuopion yliopisto. Opintoasioiden osasto. Viitattu 26.1.2009. [Http://www.uku.fi/opiskelu/ky_jatkokoulutus_opinto_opas_2008.pdf](http://www.uku.fi/opiskelu/ky_jatkokoulutus_opinto_opas_2008.pdf)

L 9.5.2003/351. Ammattikorkeakoululaki. Viitattu 26.1.2009. Valtion säädöstietopankki Finlex. [Http://www.finlex.fi](http://www.finlex.fi), ajantasainen lainsäädäntö.

Laurinkari, J. 2004. Ammattikorkeakouluetiikka. Opetusministeriön julkaisuja 2004:30. Opetusministeriö. Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto, 36 - 48. Viitattu: 26.1.2009. [Http://www.minedu.fi/julkaisut/index.fi](http://www.minedu.fi/julkaisut/index.fi)

Lehtisalo, L. & Raivola, R. 1999. Koulutus ja koulutuspolitiikka 2000 - luvulle. Juva: WSOY.

Suhonen, L. 2006. Tutkiva ja kehittävä työote lehtoreiden näkökulmasta. Teoksessa H. Kotila. (toim.) 2006. Opettajana ammattikorkeakoulussa. Helsinki: Edita, 147 - 168

Suhonen, L. 2008. Ammattikorkeakoulujen rehtoreiden käsityksiä tutkivasta ja kehittävästä työstä. Joensuun yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja. No: 130. Viitattu 26.1.2009 [Http://joypub.joensuu.fi/publications/dissertations/suhonen_ammattikorkeakoulun/suhonen.pdf](http://joypub.joensuu.fi/publications/dissertations/suhonen_ammattikorkeakoulun/suhonen.pdf)

Tampereen yliopisto. 2009. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Tohtorin tutkinto. Viitattu 26.1.2009. [Http://www.uta.fi/tiedekunnat/yht/opiskelu/jatkotutkinnot/tohtorin_tutkinto.html](http://www.uta.fi/tiedekunnat/yht/opiskelu/jatkotutkinnot/tohtorin_tutkinto.html)

Tilastokeskus. 2008. Käsitteet ja määritelmät. Tutkimus- ja kehittämistoiminta Viitattu 9.2.2009. [Http://www.tilastokeskus.fi/til/tkke/kas.html](http://www.tilastokeskus.fi/til/tkke/kas.html)